

Kaynak: Alver, Füsün (2006). “Paul Virilio’nun Dromoloji Kuramına Eleştirel Yaklaşım”. Pınar Erarslan Yayınoglu v.d. (der.). İletişim Yansımaları. Altın Kitaplar. 11-38. İstanbul.

PAUL VIRİLİO’NUN DROMOLOJİ KURAMININ ELEŞTİREL DEĞERLENDİRMESİ

GİRİŞ

Araştırmalarını felsefe, toplum, iletişim ve teknoloji alanlarında gerçekleştiren Paul Virilio, “Dromoloji” adını verdiği hız ve hızlandırma kuramı ortaya koymaya çalışmış, kuramını oluştururken, disiplinlerarası bir yaklaşım benimsemiştir. Virilio (1980;1986/a;1993/a;1996) oluşturmaya çalıştığı Dromoloji kuramı için Edmund Husserl ve Maurice Merleau-Ponty’nun algılama fenomenolojisine ilişkin düşüncelerinden ve Berlin Ekolünün temsilcileri Kurt Koffka, Wolfgang Köhler ve Max Wertheimer’in çalışmalarından yararlanmıştır. Virilio’nun teknik tarihi, askeri tarih, medya tarihi, medya kuramı ve kültür eleştirisini kapsayan Dromoloji kuramı, hızın ve hızlandırmanın tarihi ve yapısı üzerinde odaklanmaktadır.

Virilio (1989/a; 1992/a), seçtiği tarihsel ve güncel fenomenlerin toplumsal önemini, sosyal açıdan egemen olan hızla açıklamaya çalışırken, mekanın aşılmasında rol oynayan ve giderek büyüyen hızın algılama koşullarını da belirlemeyi amaçlamaktadır. Virilio’nun çalışmaları, mimariden, mekanın gerçek aracı olarak gördüğü askeri makinelere ve teritoryumun gerçek aracı olarak kabul ettiği teknolojiye kadar uzanmaktadır. Virilio, makineler ve medya ile mekan üzerinden zamanın evveliyatını keşfetmeye çalışmaktadır. Teknik aracılığıyla sunulan enformasyon ile iletişim ilişkileri ve toplumsal değişim arasında bağlantı kurmakta, medyanın etkilerinin, toplumu ve kültürü derinden değiştireceğini düşünmektedir. Özellikle teknik resimlerin kültürel değişimde çok önemli rol oynayacağını ileri sürmekte, savaş, hız ve görsel algılamanın değişimi arasındaki ilişkileri irdelemektedir. Günümüz resimli medyasının ve enformasyon teknolojisinin sınırlarına ve tehlikelerine dikkat çeken Virilio, hız sınırının ve teknolojinin yapısının ve mantığının, dünyanın algılanmasını belirlediğini söylemektedir. Teknolojik olarak gerçekleştirilen hız ne

kadar büyükse, insanların dünyayı dolaysız algılamaları o kadar sınırlandırılmaktadır. Böylece insanın kendisini anlamlı bir yaratık ve eylemde bulunan bir özne olarak tasarlaması zorlaşmaktadır.

Virilio çalışmalarında, o zamana kadar hiç kimsenin ilgilenmediği noktalar üzerinde odaklanmayı amaçlamaktadır. Virilio'nun çalışmaları realitenin yeniden üretimi, temsili ve ergin öznenin olası tasarımları ve teknolojik olarak değişen mekan-zaman ilişkileri ve pedagojik sorunlar açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, hız devriminin düşünürü olarak nitelendirilen Virilio'nun çalışmalarını inceleyerek, Dromoloji kuramı kapsamında ortaya koyduğu hız, medya ve yok oluş, savaş ve algılama endüstrisi ve politik eylem alanına ilişkin belirlemelerini ortaya koymak ve eleştirel bir değerlendirme yapmaktır.

DROMOLOJİ VE EPİSTEMOLOJİK PARADİGMA OLARAK HIZ

Virilio'nun (1984:45), Dromoloji kavramı, Latince kökenlidir ve “dromos”tan türemiştir; koşu, akıntı, seyir ve hareket anlamına gelmektedir. Virilio, oluşturmaya çalıştığı Dromoloji kuramında teknik tarihi, savaş sanatını, fiziği ve metafiziği algılama lojistiği estetiği olarak çapraz ilişkiler temelinde irdelemektedir. Virilio (1980), Dromoloji aracılığıyla toplumsal ilişkileri her açıdan analiz etmeye çalışmakta ve Dromolojinin savaşta ve saldırganlık ve yıkıcılık tarafından belirlenen ilişkilerde, ortaya çıktığını düşünmektedir.

Virilio'nun (1980), “Hız ve Politika” başlıklı çalışması, Dromolojinin bir manifestosu olarak kabul edilmektedir. Virilio, medya ve sosyolojik araştırmaları temelinde geliştirdiği Dromoloji kuramında, öncelikle “hız”ı sorgulamakta, “hız” ve “hızlanma” kavramları kuramı için bir çerçeve oluşturmaktadır. Ona göre hız, yalnızca hareketin bir fenomeni değildir; hız öncelikle insani çevreye aittir. Virilio (1996:23), hızın kendi içinde bir fenomen olmadığını, aksine fenomenler arasındaki ilişki olduğunu düşünmektedir. Seyir ve hareketin mantığı üzerinde odaklanan Virilio, varlığın ve zenginliğin değil, hızın ölçü olduğu bir dünyada yaşadığımızı söylemektedir. Hızın, zenginliğin ve iktidarın gizli taraflarını oluşturduğunu ve toplumun temelinde yer alan belirleyici faktör olduğunu ileri sürmektedir. Virilio'nun (1980;1986/a;1992/a) çalışmaları, hızın sınırsız şiddeti üzerine paradoksları ve çatışkılarını içermektedir. Evrensel hareketlilik vaadi, hız teknolojisini hızlandırmakta ve meşrulaştırmakta, aynı zamanda da hızlandıran hızın, gizli fenomenini içinde saklamaktadır. Hızın gizli telosu kendisinde kalan, kendisi olmaktadır.

Virilio (1980), 1794 yılında optik telgrafın icadıyla mesafenin çok kısa sürede aşılmasının yolunun açıldığını ve o andan itibaren “bulunulan yer”in önemini kaybettiğini, giderek artan hızın, coğrafi alanları birleştirdiğini düşünmektedir. Böylece kürenin her yüzeyinde bir arada dolaysız olarak yüzleşilebilen topolojik bir hayalet ortaya çıkmıştır. Her şey “korkutucu” ve “fark etmeyen” bir yakınlık içindedir. Hızlanmayla birlikte artık “burada” yoktur; aksine yakının uzakla, geçmişin gelecekle, real olanın, irreal olanla ve tarihle, iletişim tekniklerinin ütopyasının karışımı vardır. Virilio (1984:60), hızlanmanın yalnızca mekanın değil, zamanın da ortadan kalkmasına neden olduğunu söylemekte, ışık hızının egemen olduğu zamanı, “hiper-zaman” olarak nitelendirmektedir. İnsanın artık bu zamana giriş olanağı yoktur. Zamana ancak göstergeler ve zaman tabelaları ile erişmek olasıdır. Hız ne kadar artıyorsa, insanın özgürlüğü o kadar olanaksızlaşmaktadır. Hızın iktidarının yerleşmesinin sonucunda, demokrasi insanlar tarafından değil, veri işleme tesisleri ve otomatik yanıtlanma sistemleri tarafından gerçekleştirilmektedir.

Virilio, Dromoloji kuramında fenomenlerin realitesini, ortaya çıkışlarının hızı ile sınırlandırmakta ve realite tasarımının, temel olarak real zamanın aktarımının değişen zaman ve mekan algılaması ile değiştiğini düşünmektedir. Virilio (1994:35) kültürel değişimleri, transport araçları ve maddenin değişimiyle ilintili olarak anlamaya çalışmıştır. Tüm kültürel değişimler “kinetik devrimlere”, hızın değişimiyle ilgili olarak bir toplum için önemli olan transport ya da taşıma ve iletişim aracına dayanmaktadır. Transport aracının daha hızlı olanla değiştirilmesi halinde bunun etkilerini toplum üzerinde ve realiteyle olan ilişkide görmek olasıdır. Deneyimin nesnesi olarak mekan, beden, hareket, uzaklık ve yakınlık duyguları kökten değişmekte ve insan bedeninin terbiyesi doğrultusunda yeniden düzenlenmektedir.

Virilio (1978:9-10), tarihsel süreçte üç aşamanın önemine işaret etmektedir. Tarihsel süreçte önemli olan ilk araç kadındır. Virilio, kadını ilk transport aracı olarak kabul etmekte ve günümüzde de insanın yeniden üretimi, dünyaya gelmesi için vazgeçilmez bir araç olarak görmektedir. Savaşlarda kadın, erkeğin rahat hareket edebilmesi ve savaşmaya zamanının olması için savaş malzemesini taşımıştır. Kadın, erkek avcılara ve savaşçılara hareket etme özgürlüğü sağlamıştır; yiyecek maddelerini ve diğer eşyaları taşıyarak, onlara hareketlilik, harekete yeteneklilik ve hızlı eylemde bulunma olanağı sunmuştur. Kadın, ilk savaşın uzatılmasının ve ilk transport devriminin kaynağıdır. Virilio, kadın ve atın terbiye edilmesinin, binek hayvan yetiştirilmesine yol açtığını ve böylece savaşta zaman ve hız

kazandığını söylemektedir. Binek hayvanın yetiştirilmesi, kinetik enerjinin ve ilk motorun imal edilmesi, ilk hız fabrikasının kurulması demektir. Taşıma ve uzun yolculuk hayvanı olarak attan yararlanılması, yeni alt yapılar olarak yolların yapılmasını sağlamıştır. Böylece askeri alan ve toplumun yapısı da değişmiş, hızın askeri-ekonomik elitleri ve at terbiyeciliği aristokrasisi ortaya çıkmıştır. Bundan sonraki aşama ise, endüstrielleşmeyle ortaya çıkan transport devrimidir. Virilio (1994:35), transport devrimi ile kültür ve toplum değişimi arasında dolaysız bir ilişki kurmaktadır. Bu süreçte büyük kanallar ve demir yollarının yapımı önem kazanmış, mekanın teknik baskısı, önceki yüzyılın kolonileşme gerçeğiyle birlikte artmıştır. Ulaşımı kolaylaştıran yolların yapımıyla ele ele giden transport devrimi, pek çok malın naklini kolaylaştırmış, hızlanma süreci artmıştır. Virilio (1996:73), transplantasyon tekniğinin gelişimini ise, üçüncü devrim olarak görmektedir. Artık insanları mekanikleştiren ve davranışların yönetilmesini sağlayan transplantasyon teknikleri kullanılacaktır. Elektronik resimler, insanların dolaysız olarak ağlaşmış derilerine yerleştirilecek, böylece bireylerin algılama sistemlerini mutlak olarak kontrol edecek olan optik doğru bakış açısı üretilebilecektir. “Mikro elektronik araştırmaların %90’ı sonda, duyum ve telededektörle ilgilidir. Artık alınabilecek, bedenin absorbe ettiği Nano-makineler yapılacaktır. Geleceğin Walkman’i insana eklemenecektir. İnsanlara kendi organlarından daha yetenekli olan teknik duyumlar takılacaktır” (Virilio, 1993/b:17). Bu anlamda insan zihni programlanmaktadır. Günümüzde etkin zeka protezleri geliştirilmesi üzerinde çalışılmaktadır. Nöroşirürji uzmanları, beyne silikon plakaların transplantasyonu ile yabancı dil bilgisine sahip olunabileceğini düşünmektedir. Deney yapılarak, insanın kafasına, kendisine ait olmayan yeni bir beyin yerleştirilebilecektir. Böylece teknik, insanın ikinci doğasına dönüşecektir (Virilio,1984:26).

Tarihsel aşamalar ve politik olaylar, hızın görünüm biçimlerinden ve hız ilişkilerinden başka bir şey değildir. Virilio, transport ve enformasyon iletiminde daha büyük hıza erişme çabalarını, insanlığın tüm tarihsel gelişimine dayandırmakta ve bunları aynı zamanda temel iktidar faktörleri ve savaşma stratejileri ile ilişkilendirmektedir. Bu kapsamda Dromoloji, her yaşam sisteminde olduğu ve sabit olarak kavrandığı için, tüm zamanlara ait toplumsal ilişkileri analiz eden, tarih ve politika ötesi bir deneme olarak anlaşılmaktadır. İktidar ise, kişilerin ve malların kontrolü ile değil, hızın dolaşımının kontrolü ile tasarlanmaktadır; günümüzde özellikle enformasyonun dolaşımının denetimi ile düşünülmektedir.

Medya Ve Yok Oluşun Estetiği

Virilio (1994:15), iletişimi, insanın dünyadaki oluşunun gerekli bir koşulu olarak belirlemektedir. İletişim, doğuştan varolan bir yetenektir; insana dolaysız çevresi ve ona ilişkin tasarımları arasında ayırım yapma becerisi vermektedir. İletişim, Virilio için dolaysız karşılıklı etkileşim formudur ve kendisini, iletilmemesi halinde geliştirebilmektedir. Fiziksel karşılaşma veya ötekinin yakınlığı ile ayrılamaz bir biçimde bağlanmış olarak tanımlanan iletişim, deneyim, mekanı fiziksel alandan ayırdığı ve müdahaleci eylemi bağladığı için elektronik medya tarafından olanaksızlaştırılmaktadır (Virilio, 1989/b:26). Teknik aracılığıyla her iletim formu, iletileri ve algılamaları yanlıştır. Virilio, etkin iletişim yapılarının, edilgen iletişim yapıları ve insanı elektrikle izole eden iletişim nedeniyle ortadan kaybolduğunu belirlemektedir. Virilio, günümüzün iletişim ortamını, insan-makine-iletişim bağlamında eleştirmekte ve etkin biraradalığın olası olmadığını, saf söylemsel ve totaliter bir yapının var olduğunu düşünmektedir. Eski yaşamların yapısal elementini ortaya koyan zamanın ertelenmesi, resimlerin gelişi ile biçimlendirilen gerçek zamanın tiranlığı nedeniyle ortadan kalkmıştır. Kitle medyasının belirleyici olduğu günümüzde ise, yerel ilişkiler giderek önemsizleşmektedir.

Virilio'nun (1975), medya ile ilgili ilk yazılarında kapsamlı bir medya kavrayışına sahip olduğu görülmektedir. Virilio mimari yapıtları, yazıyı, resmi ve heykeli, kitle medyasının parçaları olarak kabul etmekte; kitle medyasının içinde görsel işitsel araçların yanında otomobile de yer vermektedir. Virilio'nun (1989/a), medyaya ilişkin düşünceleri, enformasyon çağının son noktası olarak ve tamamen elektronik ile iç içe geçmiş, mutlak insan-makine manipülasyonunu içeren, kötümser ve apokaliptik bir yaklaşıma dayanmaktadır. Virilio, medyayı etkisinden dolayı bir hız aracı olarak düşünmektedir. Medya insanın algısını, dünyada varolma algısını tamamen değiştirmekte ve tasarlanmış illüzyonda gerçekliği dondurmaktadır. Virilio, medyayı temel algılama anlamı olarak görmekte ve transformasyonun odak noktasına yerleştirmektedir. Virilio kötümserliğini, 19.yüzyılın transport aracının mekanik ve göreceli hızının, ışığın mutlak hızı, medya ve bilgisayarda kullanılabilen elektro-manyetik dalgaların paradigma değişimiyle ortaya koymaktadır.

Virilio (1994:29), medyaya kontrol edilemez bir güç atfetmektedir. Medyanın saydamlık aldatması ile olayların üzerlerinin örtülmesinde ve bastırılmasında kendine ait bir

rolü bulunmaktadır. Kinematik motorun optik illüzyonunun başlamasından, elektromanyetik dalgaların mutlak hızı aracılığıyla insanın kesin bakış açısının çözülmesine kadar medyatikleşme giderek artan bir şekilde tekniklerini yenilemiştir ve bu insanın dolaysız haklarını güç kullanmadan elde etme amacı olmaktadır. Medya bunun için sebatla eski zamanların iletişiminin ayıklama mekanizmalarını güçlendirmekte ve böylece insanların çoğunluğunu toplumsal açıdan kaldırılamaz realite efektine ve bundan ortaya çıkan jeopolitik kaosun içine çekmektedir.

Öncelikle asıl içeriği hız tarafından tanımlanan medya, artık işlevlerini yerine getirmemektedir. Medya, aşırı yükleme yapılan resimlerin yapay etkileri ile insanların her türlü yargılama ve mesafe bırakma yeteneklerini felce uğratmaktadır. Artık her şey hızlanmakta, mekan daralmamakta, beden büyümektedir. Deneyimin yeri çözülmekte, realite ortadan kaybolmaktadır. Bunun sonucunda real yaşam çevresine gidilmesi, elektronik manyetik simülasyon ile olmaktadır. Yalnızca mekanın algılanması değil, zamanın algılanması da ışığın hızıyla değişmektedir. Elektro- manyetik dalgalar, enformasyonun gerçek zamanda iletilmesine olanak sağlamaktadır. Böylece çizgisel zaman, küresel zamandan ayrılmaktadır; günümüzün ebediyeti sonuç olmaktadır. Tarihin geniş zamanı, tarihsiz bir anın yoğun zamanına geçmektedir. Enformasyon artık içerik tarafından değil, taşıma hızı tarafından tanımlanmaktadır.

Sinema koltuğuna bağlanan izleyiciyi, çok çeşitli perspektifleri, değişen resimleri ve üst yüzey efektlerinin kümelenmesi ile ele geçiren film, hayalsizleştiren medya serisinde bir başlangıç yapmıştır. Alımlayıcının yansımaları kendi başarımı, görselleşmenin hızı sonucunda sarsılmaktadır. Işık hızı ile hareket, mekan içinden telkin edilirken, insanın kendisi hareketsizliğe mahkum edilmekte, doğru ve yanlış, illüzyon ve gerçeklik ayrımı yapma olanağı elinden alınmaktadır. Böylece temsil teknikleri de devrimle değişmekte, basit istatistikî kavrayış, gerçek dünyanın yerini tasarlanmış teatraya bırakmaktadır (Virilio, 1994).

19. yüzyılda motorun icadıyla başlayan bilinçli görme yeteneği yitirilmekte, optik illüzyonlar, epistemolojik temel deneyim olmakta, görme kaybı, fiziksel hareketsizliğe dönüşmektedir. Sonuç pek çok boyutu olan ve öncelikle de mekanın ve böylece de karşılaşma alanının ortadan yok olmasına yol açan estetiğin yok oluşudur. Bu estetik, 20.yüzyılın başında ortaya çıkmıştır ve 19.yüzyılın maddiyatçılığı ile büyük ölçüde çelişmektedir. Medya yeni estetiği, ortadan kaybolmanın estetiğini temsil etmektedir. 19.yüzyıl sağlamlılık, devamlılık

ve eserlerin maddi olarak ebedileşmesi ile düşünülürken, fotoğraf ve sinemanın gayri maddi anı belirlemesiyle, artık şeyler, görünüşleri olduğu için varolarak değil, uçucu ve kaçıcı olmaları nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda medya iletici olarak değil, esas olarak medyatikleştiren, yurttaşların temel haklarını çalan anlamında düşünülmektedir (Virilio,1994:14).

Virilio, amacı yok etmek olan medya teknolojisinin barbar olduğunu düşünmektedir. Medya düşmanı, zamanı, mekanı ve insanı ortadan kaldırmaktadır. Sonunda insanın varlığının yerini medya teknolojisi alacaktır. Bilgisayar icat edildiğinde karmaşık askeri verilerin geliştirilmesine çalışılmıştır; benzer şekilde şimdi insanın, insana değil de makineye uygun olan yeni ekolojiye uyumunu sağlamak için genetik kodu çözülmeye çalışılmaktadır. Doğanın deşifre edilerek tamamen ortadan kaldırılması söz konusudur.

Resmin, Elektronik Resme Gelişimi Ve Mutlak Bilinçsizlik

Virilio (1987), resimleri eski Mısır'da mezarlara çizilen resimlerden, günümüzün resimlerine kadar irdelemekte ve hareketin onunla başladığını ve onun içinde olduğunu söylemektedir. Virilio (1991:63), fotoğrafın icadıyla resimlerin maddiliğinin çözülmeye başladığını ve yerini teknik olarak üretilen resimler için paradigmatik olan yok oluşun estetiğine bıraktığını düşünmektedir. Fotoğraf plakaları icat edilinceye kadar sanatsal şeyler, varoluşla beyaz perdede kendini göstermiştir. Sanatçı realiteyi, form biçiminde ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Fotoğraftan bu yana “şey”ler ortadan yok olmaya başlamıştır; artık sanatçı kendini ifade etmemekte, ışık kendisini kaydetmektedir. Ancak resimlerde ortadan yok olan yalnızca sanatçının bedeni değildir. Fotoğraf ile birlikte resim öznel, seçkin ve sanatsal değildir; aksine nesnel, demokratik ve endüstriyeldir. Fotoğraf zamanın dondurulması, zaman akışının kesintiye uğratılması, dolaysız ve gerçek algılamının olanaksızlaşması anlamına gelmektedir. Fotoğraf ile birlikte gözlerin doğal hareketleri sabitlemiştir. Virilio (1992/b), göz hareketinin zihnin hareketiyle, zihinsel ve içsel resimlerin üretimiyle birlikte gerçekleştiğini düşünmektedir. Optik araçlar, doğal hareketleri durdurmakta, doğal görüşü ve algılamayı tahrip etmektedir. Fotoğrafla birlikte “görmekten”, “görselliğe” geçilmiştir. Böylece yaşanan dünya, alışılmış resim dünyasının maddi dayanak noktası olma özelliğini yitirmiştir.

Elektronik resimlerin ortaya çıkışıyla birlikte ise, zihinsel resimlerin kodlanmasının sonu gelmiştir. Elektronik bir resim, tamamen teknikleşmiş ışık kodlamasının sinyale dönüşen tasarlanmış bir resimdir ve kopyalama işlevi ile bir benzerliği bulunmamaktadır. Artık mutlak bilinçsizlik egemendir. Video ve televizyon, yalnızca ışığa ve ışık hızına dayandıkları ve maddi olana refere etmedikleri için resmin sonunu getirmişlerdir. Elektronik resimlerin kinematik enerjisi, hareketin etkisinden ve onun az ya da çok optik ve optik-elektronik algılanması sonucunda ortaya çıkmakta ve algılamalar üzerinde derin etki yaratmaktadır. 19. yüzyılın mekanındaki zaman mesafesinin yerini günümüzde, elektronik resimler dünyasının hız mesafesi almıştır. Bu, ışık tarafından üretilen resimler dünyasının mutlak saydamlığı ile algılamanın yüzey şeklini belirleyici olarak değiştiren elektronik resimlerin mekan simülasyonu ile kendini göstermektedir. İnsan realitenin tasarımlarını, realitenin görünüşlerine uydurmaktadır. Bu nedenle dünyanın kesin tasarlanmasına yol açmakta, aynı zamanda da sanatın ve temelinin, etkin iletişimin ve çevrenin ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Bunun yerine kokusuz ve tatsız bir evren ve bedensel ve zihinsel duygusuzluk egemen olmaktadır. İnsanları aldatarak, özgürlüklerini ele geçirerek, onları köleleştiren resimler, sayıların gücünün bir ifadesi olmaktadır. Resimlerin kontrolü ve kablolaştırılmış insanların manipülasyonu, sınırlı sayıdaki elitler tarafından yapılmaktadır (Virilio, 1994:42).

Günümüzde var olan gelişme, görmekten (bilinçli işleyen etkinlik), edilgen görselleşmeye (mutlak bilinçsizlik) doğrudur ve aynı zamanda yansımanın ve her sanatkarane yaratıcılığın ölümüyle aynı anlama gelmektedir. Bedenin sabit duran bir alımlama makinesine indirgenmesi, sanatın temellerini çalmaktadır; çünkü çalınan temeller, sanatçının dolaysız çevresiyle sıkı ilişkisinden ortaya çıkmakta ve sanatsal çalışmasını, bedensel ve maddi yaratısını içermektedir (Virilio, 1989/a:48). Fotoğraf ve film gibi teknolojiye dayanan gelişmeler, görselleşme için görmenin temel taşlarını oluşturmakta, belirli bir zaman anı için perspektifi, teknik araçlar yardımıyla izole etmekte ve böylece görsel algılama duyarlılığını çevresiyle ilgili olarak esaslı biçimde indirgemektedir. Bu tekniklerin gözcülük ve aydınlanma için savaşta kullanılması, bir iktidar aracı olmasını beraberinde getirmektedir.

SAVAŞ VE ALGILAMANIN ENDÜSTRİLEŞMESİ

Virilio (1986/a), 20. yüzyılda askeri tekniğin değiştiğine vurgu yapmaktadır; artık dolaysız olarak savaşılmamakta, düşman taraflar birbirlerini görmeden savaş yapmaktadır.

Virilio, savaş teknolojisinin gelişiminde algılama alanlarının, hareket ve hızın kontrol edilme isteğinin bulunduğunu düşünmektedir. Elektronik teknik aracılığıyla savaş, insanlar arasında resimler, sinyaller ve tonlar tarafından ikame edilmektedir; ancak bunların gerçek mi yoksa simülasyon mu olduğunu belirlemek olası değildir. Günümüzde görünmeyen algılama cihazları savaş ve barış zamanlarını belirlemekte, daha hızlı, titiz ve görünmeden çalışılmaktadır.

Virilio, hava keşfinin yapılabilmesine olanak sağlayan teknolojinin gelişmesinin önemli olduğunu düşünmektedir. Hava keşfinden yalnızca kendi gücünün idare edilmesi ve kontrolü için yararlanılmamakta aynı zamanda yaratıcı olarak da faydalanılmaktadır. Virilio, İkinci Dünya Savaşı'nda İngilizlerin, hayalet şehirler ve donanma hareketleri ile istilanın yeri konusunda Alman hava keşifçilerini aldattıklarına dikkat çekmektedir. Benzer bir durum Körfez Savaşı sırasında da görülmüştür. Amerikalılar, saldırıdan önce elektronik bir kasırga ile Iraklıların savunmalarını felce uğratmışlardır.

Savaş tekniklerinin gelişmesinin ardında iletişim ve depolama medyasından, insan algılamalarının tamamen endüstriyellemesine kadar uzanan geniş bir arka plan vardır (Virilio,1986/b). Bu gelişmenin son noktası görseldir. İnsan, insan-makine dolaşımının dışında tutulmaktadır. Giderek resimler aracılığıyla iletilen enformasyon, makine tarafından makine için üretilmektedir; çünkü insan, teknik için artık yavaş kalmaktadır. Hız mutlaklaşmakta, demokratik sorun, totaliter bir karakter kazanmaktadır.

Virilio (1986/b), Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana yalnızca olayların filminin ve objektifin diyaframının, cephede seyreden gelişmeleri ve ortaya çıkan yenilginin sekanslarını koruduğunu söylemektedir. Görmenin dolaysızlığı, algılamanın optik ve optik elektronik yöntemi ve algılananın korunması ile ortadan kalkmıştır. Eğlence medyasında benzer gelişmeler gözlenmektedir. Böylece artık kendini temsil etmeden savaş yapılmamakta, psikolojik aldatma olmadan ise, silah geliştirilmemektedir. Silahlar yalnızca yıkımın aletleri değildir; aynı zamanda algılamanın da aletleridir. Onlar duyu organlarının ve merkezi sinir sisteminin simülatörleridir; etkileri reaksiyonların, algılanan nesnenin tanınması ve diğerleriyle ilişkinin anlaşılması olarak nörolojik ve kimyasal etkiler biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Virilio (1986/b), savaş dönemi eğlence sinemasını, askeri-endüstriyel bir kompleks olarak incelemekte, teknik medyanın ve savaşların tarihini birlikte ele almaktadır. Virilio, önce sinemada sonra ise televizyonda, giderek hızı ve saldırganlığı artan resim silsilesinin manipülatif şiddeti ile tanınabileceğini ve analiz edilebileceğini düşünmekte ve dünyanın insanın algılama yeteneği için fazla hızlı olduğunu söylemektedir. Film tekniğinin ve askeri tekniğin gelişmesi iç içe geçmiştir. Kamera ve silah sistemleri, hızlı ve ayrıntılı mikro ve makro algılamanın, aydınlanmanın, algılamaları yönlendirmenin ve yok etmenin araçlarıdır. Kamera ve silah, algılama alanlarının homojenliğini ve insana uygun mekan ve zaman deneyimi edinmeyi tahrip edici bir işleve sahiptir. Film üretiminde, kameranın hareketi ile kendini gösteren temele bağlı sağlam perspektifin kesin çözülümü ile insanlık, sözel anlamda perspektifsizliğe yönelmekte, her ilişki, gerçek mekanını ve zaman kategorisini kaybetmektedir.

Kitle medyası modern algılamayı dikte etmektedir. Şeyler yok olurken, görünmektedir. Var olan an, saniyelere parçalanmakta, sinema ve televizyon resimleri, düşüncenin oluşumuna ve yorum yapmaya zaman bırakmamaktadır; insanın algılama yeteneğine bu makinelerin hızı ile aşırı yüklenilmektedir. Yüksek hız kitleleri etkileme, koşullandırma ve propaganda yapma tekniğidir. Aynı zamanda resimlerin tele varlığı söz konusudur. Virilio bunun son derece çekici olduğunu, tanrısal heryerdeliğe işarete ettiğini ve insanın rüyalarında tanrının protezi olarak kendisini gösterdiğini düşünmektedir (Virilio, 1986/a:56).

Savaşta, düşman hareketlerinin kontrol edilebilmesi ve savaşın insanlar tarafından dolaysız algılanmasının sağlanması, medyanın teknik gelişiminin yardımıyla istenilen biçimi almaya elverişli hale gelmiştir. Sinematografyanın referans noktası savaştır. Virilio (1986/b:47), kesin bir dille “savaş sinemadır ve sinema savaştır” demektedir. Virilio’nun düşüncesinin temeli, savaş ve sinemanın pozitif özdeşleşmesi değildir; aksine yıkıcı şiddetin eleştirilmesidir. Virilio filmlerde, şiddeti ya da şiddete yöneltilebilecek olan ve filmin öyküsüne kurgulanmış algılama uyuşumunu analiz etmeye çalışmaktadır.

1991 yılında, ilk mutlak elektronik savaş olan I.Körfez Savaşı’nda televizyon izleyicileri kendilerini, mutlak bir etkileşim durumunda bulmuşlardır. Real zamanın temsili, oturma odasını saf teleaksiyona dönüştürmektedir. Dolaysız olarak aktarılan resim, bir filtre olmaktadır; çünkü yalnızca o anda olanı iletmektedir. Televizyon savaşları döneminde, dezenformasyon aşırı enformasyon, çelişkili enformasyonun aşırılığı, anlamına gelmektedir.

Virilio, medya rezaleti içinde, savaş tekniğinin insanlar, somut kurbanlar üzerinde denendiğini ve Kosova Savaşında da uygulandığını belirtmektedir. Savaş ve televizyon, resimler savaşının gelişimini betimlemektedir; aldatan büyü ve animatör izlerin hızla sararıp, solması Kosova Savaşı sırasında analiz edilmiştir; aynı analizi Afganistan'daki savaş için yapmaya gerek yoktur. Büyüleme ve körleştirmenin, gizleme ve aldatmanın hayali işlevine dayanan optik medyada, efektler, bilginin askeri stratejileri ile düşmanı ve kamufle bir araya getirmektedir.

Virilio (1989/b:136), endüstriyel devrim ile birlikte algılamanın otomatlaştığını ve derin değişimler ortaya çıktığını düşünmektedir. Bunun temelinde görmenin endüstriyelleşmesi yer almaktadır. Görmek, endüstriyelleşme sürecinin bir sonucudur. Gözler boyun eğmiştir ve bunu sinema örneğinde açıkça görmek olasıdır. İnsanlar, saniyede yirmidört resim görmeye, gözler, belirli bir noktaya odaklanmaya ve belirli bir tempoya uymaya zorlanmaktadır; çünkü sinemanın beyaz perdesinde, şeyler görünmekte ve hemen kaybolmaktadır (Virilio, 1984:86).

Virilio'nun çalışmalarının kronolojisi, savaşın yıkıcı gücünün nazikleştiğini ortaya koymaktadır. Televizyonda yer alan savaş ve yarattığı felaketi, insan pek algılamamakta, içeriklerinin realitesini sınamamaktadır. Her savaşta resimlerin, bakışların yönetimi ve düzenlenmesi savaşı yaşanmaktadır. Virilio, bu nedenle algılama ve tanınmanın en önemli cephane olduğunu düşünmektedir.

Telekomünikasyon endüstrisi, dinleme ve hissetmenin ikamesi üzerinde çalışmaktadır. Virilio, bu bağlamda kinetik izlenimlerin ortadan kalkmasının, medya algılaması ile ikame edilemeyeceğini söylemektedir. Buna rağmen ikame illüzyonu önemli bir endüstri olmuştur. Virilio (1986/b), algılamanın öncelikle görmek olduğunu düşünmektedir. Algılamanın endüstriyelleşmesi, optik protezlerin gelişimi ile başlamış ve görsellik başta olmak üzere tüm algılamanın otomatlaşmasını beraberinde getirmiştir. Algılamanın endüstriyelleşmesinin sonunda artık insanın görmesini gerektirmeyen bir realite ortaya çıkmaktadır. Otomatlar, görme makineleri, bilgisayar donanımları dünyayı, dünya alanını gözlemekte ve enformasyon ve onunla ilgili yorumları iletmektedir. Algılama, toplumsal açıdan önemli olan tüm alanlarda cansız madde ile gerçekleşmektedir. Körfez Savaşı bu gelişmeyi açıkça ortaya koymuştur. Artık her şey, giderek medyatikleşmekte, resimler aracılığıyla kavranmakta ve yorumlanmaktadır. İnsanın deneyim alanı, dolaysız bir alanla ilgili değildir.

Algılama yapılarının bu değişimi, modernitenin realitesinin pratik ve kuramsal olarak radikal sorgulanmasını beraberinde getirmektedir; çünkü felsefenin temel kavramları artık geçerliliğini yitirmiştir. Virilio (1986/b:66), buna örnek olarak önce foto-kamerayı sonra da film kamerasını göstermektedir. İnsan gözü, kamera gözüne uymuş ve algılama uzlaşımları radikal olarak değişmiştir. Film, geniş bir izleyici kitlesine, materyalle dolaysız bağlantı kurma olanağı sunmuş, ancak bu deneyim görselleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Virilio, bu çerçevede doğal / dolaysız algılama ve makineye dayalı / dolaylı üretilen algılama ayrımı yapmaktadır. Askeri lojistiğin sivil amaçlarla ifade edildiği telekomünikasyon endüstrisi işitme, görme ve hissetmenin cihaz tekniği ile ikame edilmesi için çaba göstermektedir. Virilio, insan deneyiminin giderek teknik / medya / ekran aracılığıyla iletildiğini söylemektedir. Öylece algılama çevreni kare şeklinde olmaktadır. İnsanın deneyim mekanı kare çevreni ise, bu durumda zihinsel durumu, yer belleğini yok edecek kadar değişikliğe uğramakta ve içerisi ile dışarı arasında ayrım yapamamaktadır (Virilio,1991:60). Telekomünikasyonun tasarlanmış görülebilir çevreni, geçmişi ve geleceği olmayan bir toplum yaratmaktadır. Gelişmenin sonunda unutmaya uygarlığı vardır. Toplum canlı şova dönüşmektedir.

Virilio (1986/a:52), algılama makinelerinin insanları bilinçli olma eşiğinin altına götürecek bir duruma getireceklerini söylemektedir. İnsanlar sürekli enforme edilmekte, kendilerine resimler sunulmakta ancak bu ilgisizliği (duygusuzluğu) ve fark etmezliği de beraberinde getirmektedir. Virilio, insanların teknik medya ile gördüklerini, gidip-geldiklerini ve yaşadıklarını ancak teknik medyanın insanın iradesini ve özgürlüğünü yitirmesine neden olduğunu söylemektedir. İnsan, özellikle de bedensel algılama yeteneğini ve mekan duygusunu yitirmektedir.

Mekanı ve zamanı ortadan kaldıran algılama makineleri ve transport araçları, insanları bedensel hareketsizliğe mahkum etmektedir. İnsanların etrafında hız artmasına rağmen kendileri giderek daha fazla taşıyıcı olmakta ve ağırlaşmaktadırlar. Virilio (1986/a:116; 1993/a:273), toplumsal hücrede insanların zaman dışında göz altına alındıklarını ve hareket etme olanağına sahip bulunmadıklarını söylemektedir. Terminal insan, giderek işi kolaylaştıran makinelere bağlanmakta, böylece hareket edemez hale gelmekte ve emir ile işi, makinelere iletebilmektedir; insan hareket etmeden, enformasyon kendisine ulaşabilmektedir. Emir vermek, yansıtılmamış otomatizmi içkinleştirmektedir. Teknik uygarlığın sonucu olarak

patolojik bir hareketsizlik ortaya çıkmakta ve negatif anlamda davranışlarda mutasyon meydana gelmektedir. İnsan uykuya yatmakta, hareketsiz kalmakta ve hayal içinde yaşamaktadır. Elektronik terminalde insan, hareket edememekte ve elektronik ritim, insan iradesini sıfıra indirmektedir. Rahatlık ve hareketsizlik, hareketin hızını arttırmaktadır. Tüm bunlar bilinç eşiğinin altında gerçekleşmektedir. İnsanlar, resim ve hareket makineleri ile çerçevelenmekte, her şey çok hızlı gerçekleşmektedir. Eğer bu hız diktatörlüğü ya da hareket tiranlığına karşı konulamazsa yaşamın kendisi için protez geliştirilecektir.

Virilio, resimlerin nasıl şekillendirilirse şekillendirilsin yönlendirici algılamalara çare getirmeyeceğini düşünmektedir. Virilio, algılamının ve görmenin, öğrenme süreçlerinin bir sonucu olduğunu düşünmektedir; bu bir toplumun ortaya koyduğu değişen bir tür dildir. Toplumda dünyaya başka bakış açısıyla bakmayı sağlayacak teknik araç noksanıdır. Virilio televizyonun gücüne karşı toprak tesis (bastyon) olarak yazının kültive edilmesini öngörmektedir; resimlerin gücünün kırılması için yazının korunması ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Yazıya geri dönüş ve elektronik medyanın kapatılması, insanları dolaysız iletimin tiranlığına karşı korumak için tek olanaktır. Virilio, algılamının dolaysızlığını tek biçim olarak düşünmektedir; yalnızca medyatikleştirilmemiş deneyim, etkinliğe ve erginliğe olanak tanımaktadır. Teritoryalleşme ve hızsızlandırma, mutlak insanlık dışılığı karşı elektronik resimlerin edilgen alınmaması tek karşı araçtır.

POLİTİK EYLEM ALANININ YOK OLUŞU YA DA POLİTİKA ÖTESİ

Virilio (1993/b:32), mutlak olmakla tehdit eden enformasyon tekniği ile politik demokrasi arasında bir çatışma görmektedir. Enformasyonun her yerdeliği Virilio için tanrısal ve otokratik olanın bir karakteristiğidir. Enformasyon taşıyan elektromanyetik ışığın hızı, sağlamlık ve süreklilik sahibi olan her şeyi ortadan kaldırmaktadır. Süreklilik, oturma ve yoğunlaşma yeri olarak politik alan, ortadan kalkmaktadır (Virilio, 1984:61). Virilio, (1990:90), Antikite’de olduğu gibi günümüzde de şehrin, insan etkinliklerinin esas yeri olduğunu düşünmektedir. 20. yüzyılın başında şehir, “Cinecitta”, içinde gerçek yer ve zaman olmayan, sinema ve artist şehri tarafından ortadan kaldırılmıştır. Günümüzde “Cinecitta”nın yerini artık insanların bir arada toplanmadığı; aksine ortak bir zamanda toplandığı “Telecitta” şehri almıştır. Bu zaman, yayın zamanıdır. Virilio, bu şehrin mekansız ve varlığı olmayan insanların şehri olduğunu söylemektedir. Resimler canlı olarak aktarıldığı için izleyici, olayın meydana geldiği gerçek yerde bulunduğu izlenimini edinmektedir. İnsanın kendisini, ailesini,

grubunu ve ulusunu tanımlarken yararlandığı temelin, yerin ve mekanın ortadan kalkmasından dolayı özgür politik eylem alanı da yitirilmektedir.

Virilio, politikanın sonunu, politikanın ortadan yok olmasını, politika ötesi kavramıyla açıklamaktadır. “Politika ötesi ile politika ve son yaşam alanı yani süre ortadan kalkmaya başlamıştır. Böylece son yaşam alanı olan süre uçup gitmektedir. Oysa politikanın temeli olan demokrasinin ve tartışmanın zamana gereksinimi vardır. Süre, insanın varlığına aittir” (Virilio,1984:32). Politik karar için zaman kalmaması demokrasinin, hızın iktidarının, insanın değil, artık makineye ait olanın, veri işleme donanımları ve otomatik sistemlerin gücünün ifadesi olmaktadır. Süreklilik ve tarih ortadan kalkmaktadır. Virilio için politika ötesi, sonun başlangıcıdır. Bu, geleneksel politik düşüncenin, askeri düşünceyle karışması ve politikanın ve tarihin sonu anlamına gelmektedir. İçinde yaşanan barış, savaştır; her zaman gerçekleşebilecek final felakete, sonsuz teknik hazırlıktır. Silahların yol açtığı bu gelişme, toplumun kendi kendini tasfiye etmesine ve kemirmesine, gücünü tüketmesine yol açmaktadır.

Virilio (1986/a), medya teknolojisi temelli yok oluş estetiğinin, insan zaman ve mekan yapıları ve algılama biçimleri üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. 20.yüzyılda gelişen sinema teknolojisi televizyondan, tasarlanmış realiteye, Cyberspace’e ve post-biyolojik ve post devrimci insan-makine sembiyozunun fütüristik biçimine kadar kapsamlıdır ve zaman yapılarının yıkımını ve radikal değişimini amaçlamaktadır. Ona göre geçmiş, şimdi ve gelecek olmak üzere üç zaman formu vardır. Bu zaman formlarının yerini artık real zaman ve geride bırakılan zaman almıştır. Gelecek ise, bir ölçüde bilgisayar programlarında bir ölçüde de günümüzde ve dolaysız olarak gelecekte de parçalar içeren gerçek zaman içinde kaybolmuştur. Virilio’ya göre bu ayırım, real olanın yeni türünü ortaya koymaktadır; bu hızın zaman ve mekana karşı zaferini içeren dejenere olmuş realitedir. İnsan, en kötü biçimde yuvarlanmakta ve kontrol edilmektedir. Bu nedenle “zaman-mekan yönetimi” nin politik sonuçlarının iyice ortaya konulması gerekmektedir.

Zamanın değişiminin dikkate alınmaması, politikanın mutlak yenilgisi anlamına gelmektedir; çünkü teknik ilerleme, her şeyi daha fazla hızlandırma zorunluluğu altında kalmaktadır. İnsan günümüzde durma, süre, özgürlük ve politikanın anlamının değiştiği, tarihi ve insanın kendisini çökerten “hareket tiranlığı” döneminde yaşamaktadır. Örgütlenme, iktidar, yapılandırma ve tabi kılma, yasaklar ve emirler artık zamanla birlikte çalışmaktadır ve burada da direncin bulunması gerekmektedir. Virilio, bu bağlamda hızın, zamana ve

toplumun mekanına nasıl etki ettiğini belirlemeye çalışmaktadır; çünkü tüm teknolojiler, mekanı ve özgürlüğün yerini tahrip etmektedir. İnsanlık, dumura uğramaktadır

Virilio (1994:27), realitenin her zaman, ışınların realitesi olduğunu düşünmektedir. Elektromanyetik ışınlar, mutlak hızın ışınıdır, ışık hızıdır. Bununla maddi realiteyle olan ilişki değişmiştir; artık belirli bir yerde fiziksel olarak, gerçekte var olmadan varolmak olasıdır. Virilio, görmenin, duymanın ve yakın gelecekte hissetmenin, oraya ve o ana bağlı olmayacağını söylemektedir. Bu nedenle gerçek mekanın anlamı kalmamıştır; geçerli olan yalnızca zamandır. İnsan tele varlığa sahiptir. Tele varlıkta, varolmadan varolma olanağında beden maddeselliği ikame edilmektedir. 20. yüzyılın temel sorunu, yersizleşmenin sonucuyla mekan ve maddiyatın ortadan kalkmasıdır. Virilio, mekanın olumsuzlanmasını, korkutma ve imha silahlarının bir sonucu olarak görmektedir. Askeri-endüstriyel kompleks, yıkıcı ve istilacı iktidarı birbirine karıştırmaktadır. Virilio (1989/b:177), teritoryumun, önemini yitirdiğini düşünmektedir. Bu, dünyanın yer, uzaklık ve madde olarak yenilmesi anlamına gelmektedir. Artık bir teritoryumun savunulması, kolonileştirilmesi ya da bir yerde karşılaşma önemli değildir; yalnızca hız ve real zaman önemlidir. Bunlar bilgisayar sistemleri tarafından kontrol edilmektedir (Virilio, 1984:44). Politik karar verme, insanlardan otomatlara geçmiştir (Virilio,1980:196). Orta vadede ışık hızına uyan hız, karar verme politikasına, düşünceye ve tartışmaya zaman bırakmamaktadır. Virilio hızın, politik bir fenomen olarak kabul edilmesini önermektedir.

Virilio (1984:140), epistemolojik araştırmaların sonuçlarının problemlerle birlikte ortaya konulması gerektiğini düşünmektedir. Yalnızca bilimsel çevrelere değil, herkese hızı ve insanlık tarihini, hız kavramı çerçevesinde özellikle de metabolizma ve teknoloji açısından irdelemeyi önermektedir. Yalnızca böyle bir analiz şu anda var olan ve Virilio'nun "toplum olmayan" olarak nitelendirdiği ve yok olduğunu düşündüğü toplumun açıklanmasına yardımcı olabilecektir. Virilio'ya göre, son çeyrek yüzyılda meydana gelen durumu, dünyanın maddi varlığının yok olmasını ekonomik ilkelere, üretim sorunlarına dayandıran araştırmalar açıklayamamaktadır. Bu nedenle de yanlış sorunlar tartışılmaktadır.

ELEŞTİREL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Virilio, ara mekanların dinamiğini, maddenin önemini ve hızını ortadan kaldırması temelinde analiz etmeye çalışmıştır. Dünya maddi gerçeklikten ve ara mekanların dinamiğinden, boşluğundan ve saydamlığından oluşmakta ve varolmanın yerini, varolmama

almaktadır (Virilio, 1989/a:17). Böylece hız, ara mekanların ifade edilmesi olmuştur; çünkü hız kendisi için bir fenomen değildir; aksine görecelik kuramına göre, fenomenler arasındaki ilişkilerden ortaya çıkmaktadır ve her zaman yalnızca göreceli olarak bir nesneyle belirlenebilmektedir. Virilio'nun bu temel kabule dayandırdığı Dromoloji kuramı, toplumun tarihsel ve sosyal gelişiminin, kapsamlı olarak kavranmasını ve böylece ilginç sonuçların ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Virilio, elektromanyetik dalgaların mutlak hızını, eleştirisinin temel çıkış noktası olarak kabul etmektedir. Virilio, “hareket etme” ile “hız”ı aynı düşünmekte, bilişsel perspektiften hareket etmektedir; algılayan insan için hız ile hareket arasında bir fark bulunmamaktadır. Virilio, fiziksel açıklamalar yapmakta ve ilişkinin hıza bağımlılığını göz ardı ederek, Dromolojinin koşullarına uydurmaktadır. Virilio, realiteyi zamana bağlı kültürel kategoriler tasarımı olarak saf kuramsal boyutta düşünmekte ve sahip olduğu tanımlanmamış ve tarihsel olarak ayrımlanmamış zaman kavramını analiz etmemektedir. Virilio'nun antropolojik paradigma olarak hıza yoğunlaşması, sadeleşmeye ve önemli açıları göz ardı etmesine neden olmaktadır.

Virilio, tekniğin varlığını nihilist bir ilke olarak belirlediği için günümüzde gerçekleştirilen teknolojik hızı negatif değerlendirmektedir. Dünyanın algılanmasının teknoloji ile hızlandırılmasını, “yok olmanın estetiği” olarak görmektedir; bu çerçevede maddi dünya, yalnızca yok oluşunda var olmaktadır. Virilio, paradigmatik olarak estetiğin dijital medyada gerçekleştiğini ve teknik algılama esasının doğallaştığını ve dünyanın resimlerin ardında yok olduğunu düşünmektedir. Bu insanı nazik bir durum içine sokmaktadır; çünkü antropolojik temel varlığının dolaysız algılaması, artık radikal olarak değişmektedir.

Virilio ışık hızının keşfedilmesinden, taşıma hızı olarak teknolojileşmesine, insanların tamamen felç oluncaya kadar algılamalarına kadar bir nedensellik zinciri tasarlamaktadır. Argümanının aşırı tek nedenliliği 20.yüzyılın fiziksel ve teknik gelişmelerinin kapsamlı yansımada kendini göstermektedir. Virilio, Dromolojisinin tarihsel modeli olarak geleneksel aşamalı gelişmeyi almıştır. Dromoloji kuramı ile Virilio, transport ve aktarma teknolojilerinin gelişim dereceleri ile bunun aracılığıyla gerçekleştirilen hız ve toplumun sivil, kültürel ve politik gelişimi arasındaki dolaysız bağlantıyı göstermeye çalışmaktadır. Bu aşamalar, motor aracılığıyla transportun teknolojileşmesinden, enformasyon iletiminin

teknolojileşmesine ve oradan transplantasyon aracılığıyla insanın teknolojileştirilmesine kadar uzanmaktadır. Bu, insanı, fiziksel olarak hareket etmesini gerektirmeyen makine dolaşımının bir parçası ve böylece hızın bir nesnesi yapmaktadır. Bu aşamalarla insanın maddi çevresi ile dolaysız olarak bağı kopmakta ancak bireyin enformatikleşmesi ve mekanikleşmesi gerçekleşmektedir. Böylece Virilio, kolektif ağlaşmayı yeni yaratıcılığın temeli olarak görmeyen, aksine gözetleme ve denetlemeyi yani insan ilişkilerinin teknolojileşmesinin karanlık taraflarını odak noktasına yerleştiren bir tür negatif ütopya ortaya koymaktadır.

Virilio, iletişim kavramını yeterince açıklamamıştır; elektronik medyatikleşmiş enformasyona yönelttiği eleştiriler, iletişimi, iletişim partnerlerinin fiziksel varlığı ile ilintilendirdiğini göstermektedir. Medyayı ise, tarih boyunca hızın değişiminin betimlenebileceği ve analiz edilebileceği dayanak noktası olarak kabul etmiştir. Bununla birlikte medyanın etkisi, iletici olması ya da aktarıcılığı dolayısıyla değil, enformasyon içeriği dolayısıyla önemlidir. Virilio, hızın kendisini enformasyon olarak görmekte ve içeriği önemsiz bulmaktadır. Onun için yalnızca aktarmanın hızı önemlidir; çünkü hız insanın varoluşunu, mekanla ve zamanla olan ilişkisini değiştirmektedir. Virilio'nun düşüncelerin ardında maddeye dolaysız bağlılık, zamanın ve mekanın tek anlamlı konumlandırılması vardır. Bu faktörler, teknik enformasyon ve iletişim ilişkilerinin hızı tarafından değiştirilmektedir.

Hız paradigması altında Virilio'nun yeniden yaptığı tarihsel tasarımlar, özellikle savaş analizleri ile medyatikleşmiş dünyanın geleceğine ilişkin vizyonu arasında bir ayrım yapılması gerekmektedir. Yeniden yaptığı tarihsel tasarımlar, araştırma boşluklarını gösterme, dekonstrüktivist iddiayı ortaya koyma ve tarihin yeni hız işareti ile bir araya getirilmesi gibi somut bilimsel işlevleri yerine getirmektedir. Medyatikleşmiş dünyanın geleceğine ilişkin vizyonu ise, "bilim-kurgu" kategorisine girmektedir. Bununla birlikte Virilio'nun yaklaşımı, kendisi tarafından ortaya konulan koşullar tarafından da bir sınırla karşılaşmaktadır. İnsan, mutlak ışık hızını elde ederek, iktidarını real zamanının tiranına verdiği için artık başka gelişme olanağı kalmamıştır; böylece tersinmez olan yeni bir tarih sonrası dönem öncesinde bulunmaktadır. İnsan, hıza egemen ve hızlandıran öznenen, ışık hızının nesnesine dönüşmektedir. Virilio, bu düşüncesi ile geleneksel zaman ve mekan kategorisini yeniden ortaya koymaktadır. Ancak Virilio, derinlemesine kötümser belirlemeleri ile bir çıkış yolu olasılığı göstermemektedir.

Virilio politik, sosyal ve kültürel değişimleri içeren tüm insanlık tarihinin, hızın değişim tarihi olduğunu düşünmektedir. Hız vektörleri, transport araçları ve medya iktidarına sahip olanların, aynı zamanda toplum üzerinde de iktidara sahip olduğunu söylemektedir. Bu yaklaşım totaliter rejimler için geçerli olmakla birlikte tüm analizler için geçerli değildir. Virilio, kapsamlı bir medya kuramı ortaya koyamamaktadır; çünkü Virilio'nun hız üzerinde yoğunlaşması tek nedenli, çizgisel teknolojik tarih ve medya kavrayışını beraberinde getirmekte ve algılama mekanizması olarak görsellik üzerinde odaklanmakta ancak diğer alanları göz ardı etmektedir. Tek tarihsel itici güç olarak hız üzerinde yoğunlaşması bir tür sekülerleşmiş eskatalogiye yol açmaktadır.

Virilio, geleneksel epistemolojik kategorilere dayanarak, tarihsel ve kültürel temelleri yansıtmayarak, derinlemesine tutucu bir medya eleştirisi yapmıştır. Çalışmalarında geleneksel realite kavramına, teritoryal olarak tanımlanan mekan kategorisine ve zaman kavramına sarılmıştır. Tarihsel gelişimi, medyanın gerçek zamana tamamlanmış bağımlılığı olarak görmekte ve bunu insanlığın sonu olarak düşünmektedir. Virilio, artık olanaksız olan teknik öncesi topluma dönülmesini önererek, yaklaşımının ütopyik karakterini ortaya koymaktadır.

Virilio'nun kitle medya kavramı, fiziksel bir kavram özelliği göstermekte ve kesinlik içermemektedir. Virilio'nun, çalışmalarında araç ve kitle medyası kavramları iç içe geçmekte ve çok değişkenli bir özellik göstermektedir. Hızın algılanmasını değiştiren her şeyi araç olarak kabul etmektedir. Belirli medya, belirli bir biçimde algılamayı, düşünmeyi ve hissetmeyi üretmektedir. Virilio'nun bu düşüncesini özellikle fotoğraf, sinema, televizyon ve video görüntüleri için ileri sürdüğü görülmektedir. Buna karşılık Virilio, aracın kendisine, içeriğine ya da formuna ilişkin düşünce ileri sürmemektedir. Ona göre kadının veya atın metabolizması arasında bir fark olmadığı gibi tek tek makineler arasında da fark yoktur. Bu düşünceleriyle Virilio'nun medya kavramını kesin açıklayamadığı ve kavramın içeriğinin belirsiz kaldığı gözlenmektedir.

Virilio, medyanın birincil görevinin temsil olduğunu, öznenin ayrılmış, varolan bir nesneyi ortaya koyduğunu, ancak iletim yapmadığını ifade etmektedir. Öznenin sonu gerçekte kaçınılmazdır. Medyanın işlevinde iletim birincil olarak düşünülürse, iletişim aracılığıyla insanlar arasında özne oluşumuna hizmet ettiği görülür; ancak özne oluşumunun formu araca, zaman ve kültüre özgü koşullara göre değişmektedir. Böylece algılama kategorilerinin

olumsuzlanması, yeterince yansıtılmayan, kategoriyle gerçekleştirilen zamanın varolmasına yol açmaktadır. Bu, realite kavramı temelinde gerçekleşmektedir; Virilio, bu nedenle medyatikleşmiş iletişime hiçbir şekilde sosyal önem atfetmemektedir; onu yalnızca özneyi edilgenliğe yönelten iktidar aracı olarak yorumlamaktadır.

Virilio, medyanın zihinsel tasarımların hareketliliğini ortadan kaldırdığını, onun yerine insan hareketlerinin kontrolünü ve gözetimini yapan içsel, zihinsel resimlere yer verdiğini söylemektedir. Böylece medyanın, dünyada her şeyi yeniden realize ettiğini, tahrip ettiğini ve insanın bedenini ayrıştırdığını düşünerek, onu sorumlu tutmakta ve var olan politik sistem ya da toplumsal sistem gibi diğer sistemlerin sorumluluğunu göz ardı etmektedir.

Virilio düşüncelerinde hızın, hareketin ve savaşın tarihini açıklamaya çalışırken, var olan güncel durumu, teknik ve askeri tarihi, gelişimin en yüksek noktası olarak görmektedir. Virilio, toplum için önemli olan teknik gelişmelerin kökeninin savaş olduğunu ileri sürmektedir. Savaşı, belirli algılama ve hareket teknikleri ile mekanı ve zamanı ortadan kaldıran bir fenomen olarak görmektedir. Pek çok soruyu ve problemi, başka açılardan irdilemeden savaşla, yalnızca askeri bağlamla ilişkilendirilmektedir. Virilio, tahribat yaratmayan iletişim, savaşla bağlantısı olmayan ve toplumsal açıdan önemsiz enformasyon üretimi, dağıtımı ve depolanması olmadığını söylemektedir. İletişimin ve enformasyonun barışçıl toplumsallaşması olanaksızdır. Ancak Virilio'nun bu yaklaşımı var olan sorunların belirlenmesi ve çözüm önerilerinin bulunması için yeteriz ve tek yanlı kalmaktadır.

Virilio'ya göre, enformasyon iletiminin savaş stratejisine doğru gelişimi, artık en yüksek noktasına ermiştir. Savaşlar, geniş mesafelerde, yalnızca enformasyon taşıma olanakları ile hatta kısmen kişisizleşerek yapılmaktadır. Merkezi olmayan bir araç olarak İnternet'in günümüzde kaydettiği gelişme ve onunla ilintilendirilerek, dünya çapındaki bilgisayar ağlarının yersizliğinin hukuksal sorunlara yol açması ve devletin kontrol önlemlerine ilişkin yapılan tartışmalar, Virilio'nun bu düşüncesinde haksız olmadığını düşündürmektedir. Soğuk Savaş stratejileri sonucunda ortaya çıkan İnternet, zaman içinde farklı amaçlara yönelmiştir; ancak iktidar savaşlarının yeni formları için içinde bir platform gizlemektedir.

Virilio'nun teknolojileşen ve hızlanan topluma ve bireye ilişkin düşünceleri, mekan ve zaman düzenlemeleri, bedenle ilintili olarak pedagojik açıdan da değerlendirilebilir.

Ekonomik amaçlı yönelim ve teknolojileşmenin sonuçları, birey ve bireyin sosyal ve kültürel beden pratikleri üzerinde de gözlemlenmektedir. Bu çerçevede bireyin, toplumsal iletiminin giderek teknolojileştiği ve teknolojik iletişim pratiklerinin gerçekleştiği kapitalist toplumda pedagojinin görevlerinin neler olabileceği sorusu önem kazanmaktadır. Virilio, toplumun bedeni ile sınıra ulaştığını düşünmektedir. Bunu yalnızca metaforik olarak görmemektedir; çünkü gen ve yeniden üretim teknolojilerinin kullanım olanağına ve enformasyon teknolojileriyle belirginleşen tasarlanmış dünyaya ilişkin tartışmalar, fiziksel bir boyuta da sahip bulunmaktadır. Bedenin analizi için insan bedeni, bilim ve pazar mantığının aracına dönüşmektedir. Diğer yandan ise, bilgisayar teknolojisi, insan bedeninin geleneksel fiziğini göz ardı ederek, yüksek realite derecesinde simüle edilmiş dünyanın üretilmesine olanak sağlamaktadır. Pedagojik açıdan insan-makine ilişkisinin açıklanması gerekmektedir. Virilio'nun düşünceleri, gelecekte yaşanabilecek tehlikelere karşı yaptığı uyarılar nedeniyle önemlidir.

Virilio'nun negatif tarih felsefesinden, pedagojik eylem için bir sonuç çıkarılabilir. Pedagojik pratik, toplumsal pratiğin bir parçası olduğu için yok olmanın estetiği, hızlandırılmış toplumun temel algılama örneği olarak, pedagojik çalışmalara da etki etmektedir. Virilio'nun teknik odaklı perspektifi, teknolojik yararlanımın içkin ve gizli etkilerini gösteren çalışmaları, eğitim ve öğretim sorunlarına da yönelmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ortaya çıkan etik ve kültürel sorunların ve soruların eğitim bilimi kuramı ve pratiği çerçevesinde çözümlenmesi ve yanıtlanması gerekmektedir. Bu çerçevede bireylere medya yetkinliği kazandırılması önem kazanmaktadır.

Virilio metodunu ve kuramını sistematik olarak geliştirmemiştir. Virilio'nun pek çok çalışması, ampirik olarak ispatlanamamıştır ve bilimsel çıkarımlardan çok eseylerinde okunabilen özgür ve dağınık düşünceler olarak değerlendirilebilir. Dromoloji olarak ifade ettiği kuramını nedenselleştirmede Virilio'nun ne kadar başarılı olduğu tartışmalıdır. Virilio kuramında, medya ve enformasyon kavramlarını taşıma işlevlerine, hıza ve hızlandırılmaya indirgemektedir. Dromoloji, gerçeklik iddiasında bulunan bir kuram fiksiyonudur. Virilio'nun çalışmalarında, bir fenomenin bir diğerinden nasıl ortaya çıktığı ya da çeşitli fenomenlerin zamansal yakınlıklarının, aralarındaki ilişkinin bir belirtisi olup olmadığına ilişkin sorular yanıtsız kalmaktadır. Virilio, zaman ve mekanın ortadan kalkmasının, medyanın yıkıcı temelinden oluştuğunu düşünmektedir. Var olan siyasal, ekonomik koşulları ve belirli üretim

biçimlerini ve sermayeye dayalı çıkarları analizlerini yaparken, hiç göz önünde bulundurmamaktadır.

Virilio'nun çalışmalarında, yol gösterici olmakla birlikte kesin bir argüman sunma yolunu izlemediği ve düşüncelerindeki çelişkileri genellikle çeşitli konulara ve örneklere yer vererek, örtmeye çalıştığı görülmektedir. Sağlam argümanlar sunmaktan çok tanımlanmamış düşünceler ortaya koymakta, metafizik yapmaktadır. Virilio'nun kuramı iki açıdan okunabilir. Bir yandan odak noktasında, yöntem olarak abartının bulunduğu kuram-fiksiyon olarak değerlendirilebilir, diğer yandan ise, medya tekniğinin olumsuzlanmasını analizin odak noktasına yerleştiren yeni bir bilgi tartışması yarattığı söylenebilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Virilio Paul, (1975), *Fahrzeug*, Engell L./ Fahle O./ Neitzel B./ Pias C./ Vogl J. (edt.), **Kursbuch Medienkultur. Die maßgeblichen Theorien von Brecht bis Baudrillard**, Stuttgart, 2000,DVA s.166-184

Virilio Paul, (1978), **Fahren, fahren, fahren**, Berlin, Merve Verlag.

Virilio Paul, (1980), **Geschwindigkeit und Politik. Ein Essay zur Dromologie**, Berlin, Merve Verlag.

Virilio Paul, (1984), **Der Reine Krieg**, Berlin, Merve Verlag.

Virilio Paul, (1986a), **Ästhetik des Verschwindens**, Berlin, Merve Verlag.

Virilio Paul, (1986b), **Krieg und Kino. Logistik der Wahrnehmung**, Frankfurt am Main, Fischer Verlag.

Virilio Paul, (1987), **Das öffentliche Bild**, Bern, Benteli Verlag.

Virilio Paul, (1989a), **Der negative Horizont. Bewegung-Geschwindigkeit-Beschleunigung**, München,Hanser Verlag.

Virilio Paul, (1989b), **Die Sehmaschine**, Berlin, Merve Verlag.

Virilio Paul, (1990), "Aktuelles Denken", **Kunstforum International**, Cilt:108. s.89-94.

Virilio Paul, (1991), "Echtzeit-Perspektiven", **Metropolis**, s.59-64.

Virilio Paul, (1992a), **Rasender Stillstand**, München, Hanser Verlag.

Virilio Paul, (1992b), **Das irrealer Monument. Der Einstein Turm**, Berlin, Hanser Verlag.

Virilio Paul, (1993a), **Revolutionen der Geschwindigkeit**, Berlin, Merve Verlag.

Virilio Paul, (1993b), **Krieg und Fernsehen**, München, Hanser Verlag.

Virilio Paul, (1994), **Die Eroberung des Körpers. Vom Übermenschen zum überreizten Menschen**, München, Hanser Verlag.

Virilio Paul, (1996), **Fluchtgeschwindigkeit**, München, Hanser Verlag

Paul Virilio Kimdir?

Paul Virilio, 1932 yılında Paris'te doğmuştur. Çocukluğu Fransa'da, Alman işgalinin yaşandığı Atlantik kıyılarında geçmiştir. Mimarlık okumuş, askerlik hizmetini Cezayir Savaşı sırasında kartograf olarak yapmış, mimar ve şehir planlamacı olarak çalışmış, çeşitli dergilerin redaksiyon birimlerinde redaktörlük yapmıştır. 1969 yılında profesör olmuştur. 1973 yılından 1997 yılında emekli olana kadar Paris'te Ecole Spéciale d'Architecture'nin direktörlüğünü yapmıştır. Evrensel sanatçı olarak nitelendirilen Virilio, 50'li yıllarda Claude Parent ile birlikte ütöpik mimarinin temellerini oluşturmuştur. Filozof ve medya eleştirmeni olan Virilio, aynı zamanda simülasyon, tasarım ve hız kuramcısı olarak tanınmaktadır. Felsefi ve estetik düşünceleri, büyük ölçüde kişisel biyografisi tarafından biçimlendirilmiş, medya sanatını ABD'den Japonya'ya kadar etkilemiştir. Savaş, hız ve kaza eylemlerinin, resimlerinin, mimarisinin, esyelerinin, sergi ve yayıncılık etkinliklerinin odak noktasında yer almıştır. Virilio, hiçbir çağdaş filozofun yapmadığı kadar sanat tartışmalarına katılmıştır.